

JAAMACADDA GÖTEBORG
KULLIYADDA AFAFKA IYO SUUGAANTA
P.O.B. 200 • 405 30 GÖTEBORG • ISWIIDHAN

Att översätta till somaliska

Morgan Nilsson

Uppdaterad
28 September 2022
Gäller för höstterminen 2022

*Detta är ett pågående arbete.
Därför kan vissa uppgifter vara ofullständiga.
Läs alltså kritiskt! Kontakta mig gärna med ev. synpunkter.*
morgan.nilsson@gu.se

Kurslitteratur

Rune Ingo. 2007. Konsten att översätta. Lund: Studentlitteratur.

Kompletterande referenslitteratur

Hanne Skaaden. 2017. Den tvåpartiska tolken. Nacka: Sköna konst. (s. 65–91, 163, 173–238)

Tema 1

Läs Ingo (2007), sid. 7 – halva 20.

Översättningens utmaningar

”Så exakt som möjligt, så fritt som nöden kräver.” (Ingo 1991: 8)

Grammatik: följ målspråkets regler

Varietet: välj rätt språkform för syftet

Semantik: återge informationen så exakt som möjligt

Pragmatik: anpassa till situationen där texten ska läsas

Arbetsuppgift 1

1. Vad är viktigt för att en översättning ska bli bra?
2. Granska följande översättning så objektivt och sakligt som möjligt.
  - a) Markera alla **skillnader** mellan originalet och översättningen.
  - b) **Vad handlar skillnaden om?** (t.ex. ordval, böjningsform, ordföljd, stilnivå, betydelsen, fraseologi...)
  - c) Ange för varje skillnad om det är frågan om ett **tillägg**, en **strykning** eller ett **utbyte**.
  - d) Ange för varje skillnad också om den gör översättningen **bra** eller **dålig**, eller om den **inte påverkar** översättningen.
3. Kan man se att översättaren tillämpat någon allmän strategi?

Annarita Puglielli

Första gången jag blev tillfrågad om att resa till Somalia var 1976. Vi skulle åka dit för att undervisa i italienska och insåg omedelbart att det skulle vara väldigt spännande att engagera sig i det här landet. Det fanns en stark vilja att växa. Universitetet hade just öppnat och unga somalier frågade efter utbildning på en rad olika områden. Italienskan skulle bli deras undervisningsspråk.

Samtidigt upptäckte vi att det saknades möjligheter att undervisa i somaliska. Man lärde inte ut grammatik i skolan. Det fanns en lärobok på somaliska, men den innehöll bara korta berättelser och övningar i att fylla i och göra meningar fullständiga. Det fattades en grammatikbok att slå upp saker i. Detta blev något som vi prioriterade i samarbete med den tidens somaliska regering. Vi ville åstadkomma två saker: vi ville beskriva somaliskan samtidigt som vi undervisade somalier.

På 1990-talet hävdade jag att vi omöjligt kunde avbryta vårt arbete bara för att det pågick inbördeskrig. Vi hade somalier utomlands som samarbetade med oss. Vi fortsatte med projektet som planerat. Det här lexikonet tog förstås

Annarita Puglielli

Markii ugu horreeysay ee la igu casumey inaan Soomaaliya tago waxay ahayd sannadkii 1976. Waxaan halkaa u tagi lahayn sidii aan talyaani uga soo dhigi laheyn hase yeeshee markiiba waxaa ii caddaatay inuu dalkaasi xiise ii yeelan doono. Wuxuu rabitaan wayn ii hayay sidii aan ku kobci lahaa. Waxaa waagaa la furey jaamicad iyada oo dhalinyarada soomaalidu xiise u qabeen culuunta kala duwan. Luuqadda talyaanigu waxay noqon lahayd afka jaamicadda lagu dhigto.

Isla markaa waxaannu ogaaney in aanu jirin suurtagalka ah in af-soomaali wax lagu dhigo. Iskuulka laguma dhigan jirin naxwaha. Waxaa jirey buugag soomaali ku qoran oo ey ku yaaleen oo keliya sheekooyin leh laylisyo la buuxineyo iyo weero la dhammeeytireyo. Waxaan meeshaa oolin buug naxwaha laga daalacan karay. Middaasi ayaa ahayd howsha aannu ka wada hadalney in muhiimad ay leedahay dawladdii waagaa. Laba waxyaabood ayaanu hiigsaneyney: in aannu af-soomaaliga qeexno isla markaa annaga oo ardeyda soomaalida wax u dhigna.

Sannadihii 1990 ayaan oran jiray ineynaan shaqada joojin karin maadaama uu un socdo dagaal sokeeye. Waxaa jirtey soomaali dibadda ku nooleyd oo nala shaqeeyn jirtey. Qorshihii waxaan u wadney

längre tid än vi hade tänkt oss. Jag fick kämpa för att få universitetet i Rom att acceptera ett somaliskt center. Det är nu förmodligen det enda i hela världen.

sidiisii. Qaamuskan wuxuu xaqiiqdii qaatay muddo ka badan intii aannu ugu talo-galney. Halgan ballaaran ayaan uga galay jaamicadda Room sidii xarunta dhexe ee soomaaliya loo abuuri lahaa. Maantana waa xarunta keliya ee caalamka.

Ur *Egna röster, egna bilder*. Malmö: Hidde iyo Dhaqan, 2014.

Ur *Codadkeenna, sawirradeenna*. Malmö: Hidde iyo Dhaqan, 2014. Översatt av Kenadid Maxamad.

Hela boken på somaliska finns här:

<https://arcadia.sba.uniroma3.it/handle/2307/5684>

Hela boken på både svenska och somaliska finns här:

<https://www.hidde-iyo-dhaqan.se/b%C3%B6cker>

Tema 2

Läs Ingo (2007), sid. 20 – halva 29.

Viktiga grundbegrepp

Källspråk, Målspråk

Källtext: Den text som översättaren utgår ifrån. Det kan vara ett original eller en existerande översättning.

Måltext: Den text som översättaren producerar.

Vad påverkar arbetet med en översättning? (s. 15–20)

- De båda **språken**, deras likheter och skillnader.
- **Typen av text**, skönlitteratur, poesi, fakta, nyheter, administrativa dokument etc.
- **Kulturell kontext**, framför allt var i världen texten ska läsas, men också om det finns någon särskild målgrupp, t.ex. barn.
- **Syftet** med översättningen, t.ex. modernisera en äldre text, popularisera en vetenskaplig text, sammanfatta, förklara, språkvetenskaplig glossning etc.
- Hur ska översättningen **förmedlas**, i en bok eller tidning, på en affisch eller i en broschyr, som textremsor på teve, som talbok, läsas upp i radio, på teve etc.
- Översättarens och kulturområdets **hållning till översättning**.
- Översättarens **skicklighet**, noggrannhet och konstnärliga ambitioner.
- **Uppdragsgivarens önskemål**, t.ex. att en mening alltid återges med en mening, eller att texten inte får bli längre än ett max antal tecken, eller att vissa stavningsregler måste tillämpas etc.
- **Källtextens kvalitet**, den kan t.ex. vara oklar och svår att förstå, den kan vara skriven i en form som inte motsvarar vedertaget neutralt standardspråk etc.
- **Utrymmet**, t.ex. ett visst antal tecken i en tidning, eller begränsad längd på raderna vid textning för teve.
- Översättarens **ekonomiska ersättning**, en låg ersättning innebär begränsad tid och mindre möjligheter att ägna sig åt de små detaljerna

Översättningens fyra aspekter (s. 20-29)

Allt språk, ord, meningar och texter, har två sidor: en **form** och en **betydelse**.

När man använder språket innebär det ett samspel mellan språket som **system** och den omgivande verkligheten eller **situationen**.

Språket som **system** består dels av formella **språkstrukturer** som uttal, stavning och grammatik, dels av ordförrådet (lexikonet) och dess **semantik**.

Även **situationen** spelar roll både för språkets form, t.ex. vilken stilnivå eller geografisk **varietet** som används i texten, och för betydelsen av ett yttrande, dvs. språkets **pragmatik**.

När man producerar en översättning gäller det alltså att tänka på samtliga dess fyra aspekter på samma gång: **språkstruktur, semantik, stilistik, pragmatik**.

- Är översättningen anpassad till målspråkets strukturella regler?
- Är betydelsen densamma som i originalet?
- Är stilen densamma som i originalet?
- Fungerar översättningen pragmatiskt, dvs. "i verkliga livet", på samma sätt som originalet?

Pragmatiken innebär många gånger stora utmaningar. Det kan vara så att översättningen ska läsas på en helt annan plats i världen än där källtexten skrevs.

Då kan det vara bra att överväga **kvalitet, kvantitet och relevans**.

Man bör göra tillräckliga förklarande tillägg för att översättningen ska bli begriplig, dvs. tänka på kvaliteten.

Man bör dock undvika att göra onaturligt långa tillägg, tänka på kvantiteten.

Man kan därför vid behov tvingas utelämna sådant som är svårt att förklara och som inte är direkt relevant i sammanhanget, dvs. tänka på relevansen.

Viktigt för en god översättning (Ingo)

Översättaren: Mycket goda kunskaper och/eller färdigheter i båda språken.

Noggrannheten: Så exakt som det går, men så fritt som det är nödvändigt.

Naturligheten: Översättningen ska upplevas som naturlig på målspråket. Helst ska man inte ens tro att det är en översättning.

Arbetsuppgift 2

Granska följande översättning så objektivt som möjligt.

- a) Hitta **skillnader** mellan källtexten och måltexten.
- b) Faller skillnaden inom **språkstruktur, semantik, stil** eller **pragmatik**?
- c) Är det ett **tillägg**, en **strykning** eller ett **utbyte**.

d) Är skillnad **bra** eller **dålig**, eller **påverkar den inte** översättningen?

Olika skäl för uppehållstillstånd	Sababaha kala duwan ee ogolaanshaha joogitaanka
<p>En person som vill bosätta sig i Sverige och som är medborgare i ett land utanför EU måste ansöka om uppehållstillstånd. Det finns flera olika skäl för att få uppehållstillstånd i Sverige, till exempel för att arbeta eller studera här, flytta till en familjemedlem eller för att söka skydd undan krig och förföljelse.</p>	<p>Qofkii doonaya in uu dego Iswiidhan ahna qof dhalasho ka haysta wadan kale oo aan ahayn wadamada midowga yurub, waxaa waajib ku ah in uu dalbado ogolaashaha dal ku jooga. Waxaa jira sababo kala duwan si loo helo oggolaanshaha dal ku joogida, tusaale ahaan, si aad wax uga baratid ama uga shaqaysid halkaan, in aad u guurtid qof qoyka ka mid ah ama si looga badbaado dagaal iyo cadaadis.</p>
<p>Att få uppehållstillstånd i Sverige betyder att man har rätt att leva och bo här. Uppehållstillståndet kan antingen vara permanent eller tidsbegränsat. Ett permanent uppehållstillstånd gäller så länge personen bor kvar i Sverige och kan bara återkallas i särskilda fall, till exempel om personen har begått ett allvarligt brott eller har bosatt sig i ett annat land. Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd gäller under en bestämd tid, men kan ofta förlängas om kraven för att få bo kvar i Sverige är uppfyllda.</p>	<p>Helitaanka deganaashiyaha Iswiidhan macnaheedu waxaa weeye in dadku ay xaq u yeelanayaan in ay degaan oo ay ku noolaadaan halkaan. Degaanshuhu wuxuu noqon karaa midkood abidiyan ah ama ku meelgaar ah. Deganaanshaha joogtada ahi waxa uu ku saabsanyahay ilaa inta qofku ubaahanyahay in uu baaqi ku ahaado kuna noolyahay Iswiidhan, waxaana looga ceshan karaa arimo gaar ah oo u galo shaqsi, tusaale ahaan in qofku ku kaco dambi weyn amaba uu dego wadan kale. Deganaashaha ku meelgaar ka hi waxa uu ku simanyahay waqti cayiman, laakiin waa lagu darikaraa waqti hadii la buuxinkaro shuruuda ah in qofku uu baaqi ku ahaan karo deganaankarana Swiidhan.</p>
<p>Uppehållstillstånd som familjemedlem till någon i Sverige</p>	<p>Oggolaanshaha joogitaanka adiga oo xubin ka ah qoys degan Iswiidhan</p>
<p>En person som är medborgare i ett land utanför EU och som vill flytta till en familjemedlem i Sverige behöver ett uppehållstillstånd. Som familjemedlem räknas make eller maka, registrerad partner eller sambo samt barn under 18 år. Vuxna syskon eller föräldrar till vuxna barn kan normalt inte få uppehållstillstånd som anhörig.</p>	<p>Qof ku leh dhalasho wadan aan ka mid ahayn wadamada midowga yurub, rabana in uu u soo guuro qoyskiisa oo degan Iswiidhan waxa uu u baahanayahay deganaansho. Qoys ka tirsanaanta waxaa loola jeedaa nin ama naag isqaba oo isku diiwaangashan sidii labo qof oo wadanool ama carruur da' doodu ka yartahay</p>

	<p>18 sano. Walaalaha qaangaarka ah ama waalidiinta carruurta qaangaarka ah, caadi ahaan ma heli karaan oggolaanshaha deggenaanshaha ahaan.</p>
<p>Personen i Sverige ska antingen vara svensk medborgare, ha permanent uppehållstillstånd eller tidsbegränsat uppehållstillstånd med flyktingstatus. Det finns också ett så kallat försörjningskrav som innebär att den som bor i Sverige måste kunna försörja sig själv och de familjemedlemmar som ansöker om uppehållstillstånd.</p>	<p>Qofka jooga Iswiidhan waa in uu noqdaa midkood qof dhalasho Iswiidhish ah leh ama haysta deganaashiyo ku meelgaar ah oo qaxootinimo. Waxaa kaloo jira shuruuda masruufka taas oo macnaheedu yahay in kuwa ku nool Iswiidhan ay tahay inay awoodaan inay naftooda iyo xubnaha qoyska ee codsanaya sharciga degganaanshaha ay masruufikaraan.</p>
<p>Uppehållstillstånd som arbetstagare och egen företagare</p>	
<p>Den som vill flytta till Sverige för att arbeta måste ha fått ett arbetserbjudande från en arbetsgivare i Sverige. Anställningen ska även ge en lön som det är möjligt för personen att försörja sig på. Den som vill flytta till Sverige för att starta eller driva eget företag och planerar att arbeta längre tid än tre månader måste också ha ett uppehållstillstånd. Personen måste då kunna visa att han eller hon kan försörja sig och sin eventuella familj under de två första åren.</p>	<p>Qofka raba in uu u soo guuro Iswiidhan si uu uga shaqeeyo waxaa waajib ku ah in uu shaqo kahelo qof shaqo bixiye ah oo Iswiidhan degan. Shaqadu waa in ay xataa leedahay mushahaar si qofku uu isugu masruufo. Qofka raba in in uu Iswiidhan u soo guuro, si uu u bilaabo ama u maamulo shirkadiisa uuna qorshaynayo in uu shaqeeyo mudo dheer kana badan sadex bilood waa in uu isaguna haystaa degganaasho. Qofku waa in uu cadaynkaraa in ay masruufikaraan isaga iyo xubnaha qoyskiisa ka mid ahi mudada labada sano ah ee ugu horaysa.</p>

Källa: migrationsverket.se

<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Migration-till-Sverige/Olika-skal-for-uppehallstillstand.html> (2021.09.03)

Tema 3

Läs: Ingo (2007), sid. 29 – halva 32 + 65 – halva 71.

Viktiga grundbegrepp

Xx

Översättningsprocessen (s. 29–32)

1. Källtexten **analyseras** (för att förstå varje detalj)

En noggrann **genomläsning** där uppmärksamheten ägnas åt att analysera texten på detaljnivå avseende grammatik, semantik, stil och pragmatik.

2. Källtexten **tolkas** (för att förstå innebörden av helheten) och innebörden **överförs** till målspråket så att en **råöversättning** skapas.

3. Råöversättningen **bearbetas** till den färdiga översättningen.

I denna bearbetning spelar olika **situationella faktorer** en betydande roll, t.ex. hur ska översättningen publiceras, var, och för vem. (Se ovan: Vad påverkar arbetet med en översättning.)

Exakthet

Man bör sträva efter exakthet i översättningen på alla de fyra områdena:

Strukturell exakthet, semantisk exakthet, stilistisk exakthet, pragmatisk exakthet.

Varje inexacthet (förändring) ska ha en motivering. Ofta är ändringar helt nödvändiga och därmed är väldigt många förändringar bra förändringar.

”Så exakt som möjligt, men så fritt som det är nödvändigt.”

Förändra det som behöver förändras, men ändra inte om det inte behövs!

Dessutom måste man naturligtvis uttrycka sig **korrekt** på målspråket och vara **konsekvent** i sitt arbete så att man använder samma typ av lösning för samma typ av problem rakt igenom en helt text.

Översättningsåtgärder

Utelämning, tillägg och förändring kan ytterligare nyanseras med följande kategorier.

Utelämning:

Semantiskt bortfall: information försvinner helt

Implicitgörande: informationen finns kvar mellan raderna

Tillägg:

Semantiskt tillägg: informationen finns ej i källtexten

Explicitgörande: informationen finns på annan plats i källtexten

Ordvalet kan vara:

motsvarande lexem	<i>tre</i>	<i>saddex</i>
motsvarande semem	<i>hus, lägenhet</i>	<i>guri</i>
motsvarande form	<i>Jag föddes...</i>	<i>Waxaan dhashay...</i>
förändrad form	<i>Jag är född...</i>	<i>Waxaan dhashay...</i>
semantiskt justerad motsvarighet	<i>morfar, farfar</i>	<i>awoorwe</i>
pragmatisk justerad motsvarighet		
enligt språkbruket	<i>januari</i>	<i>bisha koowaad</i>
i kontexten	<i>Arlanda</i>	<i>garoonka Arlanda</i>

Ljudstruktur, ortografi och morfologi (s. 65–71)

Språklig struktur

Den grammatiska och strukturella analysen består i att undersöka källtextens struktur på samtliga plan: ljud, stavning, ordböjning och meningsbyggnad.

Målsättningen ska vara att producera en översättning på ett felfritt målspråk. Man ska inte märka att det är en översättning. Man bör alltså sträva efter att skapa en s.k. **dold översättning**.

Det är därför viktigt att undvika **interferens**, dvs. påverkan från källspråket.

Även om man bara bör avvika från målspråket när det verkligen behövs, så är det relativt naturligt med ett visst mått av icke helt nödvändiga strukturella ändringar i en översättning.

Vissa ändringar är helt oundvikliga, t.ex. passivum. Svenskan använder ganska ofta passivum, men i somaliskan finns inget passivum. En närliggande

motsvarighet är i stället det obestämda subjektspronomenet *la*. Det är en bra lösning om den svenska meningen inte har någon agent.

Om det finns en agent (markerad med prepositionen *av*) kan använda samma ordföljd som i svenskan, och helt enkelt sätta subjektet sist i somaliskan. Då behövs inget passivum. Sådan ordföljd är vanlig i somaliskan.

Vissa gramamtiska kategorier kan alltså saknas helt i målspråket eller källspråket, och då måste naturligtvis översättningen anpassas till detta.

Somaliskan har inte obestämd artikel. Oftast lämnas alltså svenskans *en, ett* utan motsvarighet i översättningen, men ibland översätt det med räkneordet *hal*.

Ibland finnes ett tvång att välja mellan vissa kategorier i målspråket, trots att källspråket inte har dessa kategorier och en viss mening i källtexten kanske inte helt klart visar vilken kategori som bör väljas. Valet är ändå oundvikligt, och översättaren måste välja utifrån en bedömning av den sammantagna kontexten.

Till exempel har inte svenskan obligatorisk aspekt på det sätt som somaliskan har. I somaliskan måste man alltid välja en aspekt för varje verbform. Ibland kan valet vara lätt, ibland lite svårare.

Det är också viktigt att lägga märke till att svenska faktiskt har möjlighet att uttrycka PROGRESSIV ASPEKT. Det sker med hjälp av de extra verben *står, sitter, ligger, går* och ibland även vissa andra. De här verben bör alltså i de flesta sådana fall inte översättas, utan det betydelsemässigt viktigare verbet bör användas i progressiv form.

*Jag går och **väntar** på en kallelse till en ineroju.*

*Jag sitter och **äter** just nu. Kan du ringa lite senare.*

*Jag låg och **läste** när det började hagla något alldeles fruktansvärt.*

*Jag stod och **pratade** om detta med en kollega en lång stund i morse.*

I andra fall handlar det om mer automatiska och tvingande val av form, t.ex. att nekade satser och bisatser med subjektsord i somaliskan måste stå i konjunktiv. Svenska har ju knappt några konjunktivformer, men sådana automatiska formbyten brukar väldigt sällan ställa till några problem.

Större svårigheter kan det vara med former som kan användas på lite olika sätt, t.ex. de bestämda artikeln. Båda språken har ju bestämd form av substantiv, men denna form används inte på exakt samma sätt i båda språken. Dessutom kan ju somaliskan ha bestämd form som slutar med antingen *-a* eller *-ii*. Att välja den mest lämpliga formen i den somaliska kontexten är ytterst viktigt för den blivande läsarens upplevelse av texten.

En annan intressant skillnad är att somaliskan väldigt sällan använder infinitiv. Man har i stället möjlighet att använda bisats eller verbalsubstantiv. Även svenskan har möjlighet att använda verbalsubstantiv, med det sker mera sällan, och här blir det som regel också en skillnad mellan språken avseende bestäm/obestämd form.

Jag tycker om att läsa. Waxaan jeclahay in aan akhriyo. ('att jag läser')
Jag tycker om läsning. Waxaan jeclahay akhriska / akhrinta. ('läsningen')

Svenskan har också många sammansatta ord. Även om somaliskan också gärna använder sammansatta ord, så är det inte riktigt lika vanligt. Ofta behöver därför svenska sammansatta ord översättas på andra sätt än just med en somalisk sammansättning.

skolavslutning

skolbarn   *arday (-da)*   (enkelt ord med motsvarande betydelse)

skolbibliotek

skolbuss

skolbyggnad

skolböcker

skolchef

skoldag

skolgång

skolgård

skolkamrat

skolmat

skolmiljö

skolminister   *wasiirka waxbarashada* (pragmatisk motsvarighet, två substantiv)

skolpersonal

skolplikt

skolpolitik

skolresa

skolresultat

skolsköterska

skolstart

skolår   *sannad-dugsiyeed (-ka)* (sammansättning)

Ibland motsvaras inte ett källspråksord i en viss ordklass av ett målspråksord i samma ordklass. Många gånger är det helt naturligt och nödvändigt att byta ordklass, t.ex.

två lata elever (adjektiv)   *labo arday oo caajis ah* (substantiv)

Ljudstrukturen är i de flesta fall inget problem vid översättning av prosa, men om man översätter t.ex. poesi blir kan den vara mycket viktig, i form av versmått, rim och alliteration.

Ortografen (stavning och bruk av skiljetecken, siffror m.m.) är också oerhört viktig, men risken för interferens (påverkan från källspråket) brukar i allmänhet vara ganska liten. Men t.ex. användningen av kommatecken och stor bokstav är två saker som ofta skiljer sig åt en hel del mellan språk, så där kan det vara bra att vara på sin vakt, liksom när det gäller avstavning. Datorer är ofta inställda för engelska eller svenska, och avstavar kanske på ett sätt som inte passar för somaliskan. Man bör inte avstava mellan två bokstäver som tillsammans representerar ett ljud, sh, kh, dh, och inte heller mellan två bokstäver som anger en lång vokal. Däremot brukar man avstava just mellan dubbeltecknade konsonanter. Över huvud taget brukar man avstava mellan konsonanter, och om det bara finns en konsonant mellan två vokaler så avstavar man före konsonanten.

bi-shan

kub-badda / kubbad-da

maa-linta / maalin-ta

Arbetsuppgift 3

1. Översätt så många ord som möjligt i listan över sammansatta ord som börjar med skol-. Förklara strukturen i den översättningsmotsvarighet som ni har valt.
2. Granska följande översättning så objektivt som möjligt.
  - a) Hitta **skillnader** mellan kältexten och måltexten.
  - b) Faller skillnaden inom **språkstruktur, semantik, stil** eller **pragmatik**?
  - c) Är det ett **tillägg**, en **strykning** eller ett **utbyte**.
  - d) Är skillnad **bra** eller **dålig**, eller **påverkar den inte** översättningen?
  - e) Ge gruppens förslag till översättning av varje mening.

TROLLFLÖJTEN	SUUNBAARTII SIXIRKA
<p>Det här är prins Tamino. Han är ute på vandring för att söka sin lycka här i världen.</p>	<p>Kani waa Amiir Taamino. wuxuu lugeynayaa meel banaan ah asigoo raadinaayo nasiibkiisa uu aduunka ku leeyahay.</p>
<p>Nu väntar du dig kanske att en prins ska vara klädd i siden och sammet och ha en guldkrona på huvudet? Men Tamino kommer från ett fattigt litet rike i bergen, där hans äldre bror är kung.</p>	<p>Sida Amiirada (boqorada) lagu yaqaano waa inuu Amiirku ku libisan yahay dhar xariir ah iyo maryo jilacsan oo aad u qurxoon, madaxana uu u saaran yahay taajka boqornimada oo dahab ah? Laakiin Taamino waxuu ka yimid dal buuraley ah dadkiisuna ay faqiiro yihiin, halkaas uu walaalkiis ka weyn boqor ka yahay.</p>
<p>Sommarmorgonen är sval och den stig som Tamino vandrar leder in i granskogen som doftar gott av barr och skogsblommor. Tamino går visslande in i den mörka skogen. Han lägger inte märke till att en drake ligger och sover bakom ett stort träd - men draken vaknar av hans vissling och genast är den på dåligt humör!</p>	<p>Xilli xagaa yahay subaxduna qabowdahay, ayaa Taamino raacay dariiq geynaaya dhul duur deris la ah kaasoo leh udgoon ka soo baxaya geedaha calemahooda iyo ubax duureed aad u qurxoon. Taamino oo duurkii mugdiga ahaa sidaa u socda iskana foorinaya oo aan dareensanayn in BAHAL weyn gadaashiisa hurdo ayaa bahalkii ku soo kacay fooridiisa isagoo xanaaqsan.</p>
<p>Draken vidgar näsborrarna och ger till ett ilsket väsande som får Tamino att hoppa högt av förskräckelse.</p>	<p>Bahalkii waxa uu ballaariyay dulduleelada sankiisa, wuxuuna ku dhuftay qeylo dheer oo xanaaq ka muuqdo, kaddibna Taamino naxdin darteed ayuu la booday.</p>
<p>Källa: Cecilia Sidenbladh & Tord Nygren. 2001. <i>Trollflöjten</i>. Stockholm: Rabén & Sjögren.</p>	<p>Källa: Cecilia Sidenbladh & Tord Nygren. 2004. <i>Suunbaartii Sixirka</i>. Katrineholm: Bandar Dhaqan. Waxaa turjumay Yaasiin Maaxi Macalin.</p>

Tema 4

Läs: Ingo (2007), sid. 71–86.

Viktiga grundbegrepp

Syntax, ordföljd, linearisering, konstruktioner, satsgrader

Syntax (s. 71–74)

Inom syntaxen är främst **ordföljden** och olika typer av grammatisk **konstruktioner** intressanta att analysera.

När det gäller syntaxen har ett och samma språk ofta flera olika konstruktioner eller uttryckssätt som är i stort sett synonyma. Valet av syntaktisk struktur i målspråket behöver inte exakt återspegla den syntaktiska strukturen i källspråket. Det viktiga är i stället att den struktur som väljs fungerar pragmatiskt/idiomatiskt, dvs. helt enkelt "passar bra" i sammanhanget på målspråket.

<i>kex som inte innehåller gluten</i>	bisats med verb	mer talspråkligt
<i>kex som är fria från gluten</i>	bisats med adjektiv	
<i>kex utan gluten</i>	preposition	
<i>glutenfria kex</i>	adjektiv	mer skriftspråkligt
<i>människorna runt presidenten</i>	preposition	
<i>människorna i presidentens omgivning</i>	preposition + genitiv	
<i>människorna som omgav presidenten</i>	aktiv bisats	
<i>människorna som presidenten omgavs av</i>	passiv bisats	

Observera skillnaden mellan indirekt och direkt uppmaning i följande exempel.

Det är fint om du lämnar tillbaka dina böcker i automaten vid entrén.

På det här biblioteket lämnar vi tillbaka våra böcker i automaten vid entrén.

Var snäll och lämna tillbaka dina böcker i automaten vid entrén. (direkt uppmaning)

Lämna tillbaka dina böcker i automaten vid entrén. (direkt uppmaning)

Du lämnar tillbaka dina böcker i automaten vid entrén.

Man lämnar tillbaka sina böcker i automaten vid entrén.

Man återlämnar sin böcker i automaten vid entrén.

Böcker återlämnas i automaten vid entrén.

Exemplen är i stort sett synonyma, men de är stilistiskt ganska olika.
Pragmatiskt sett passar vissa versioner bättre i vissa situationer.

Ordföljden kan å andra sidan ofta förändra betydelsen fullständigt.

Hon har säkert uppträtt.   (≈ Jag är säker på att hon har uppträtt.)

Hon har uppträtt säkert.   (≈ Hon har uppträtt på ett (själv)säkert sätt.)

Han sover.   påstående

Sover han?   fråga

Men ordföljden kan naturligtvis sällan överföras oförändrad till målspråket.

Däremot kan man eftersträva att de större fraserna eller satsdelarna, dvs. de olika "bitarna" med information kommer i ungefär samma ordning i båda språken. Detta kallas **linearisering** och syftar alltså inte på ordningföljden mellan orden utan på ordningsföljden hos informationen.

Som översättare är det alltså viktigt att följa den ursprungliga **lineariseringen** så långt det går. Om man inte gör det riskerar man att översättningen snarare blir en "tolkning" eller återberättning än en verklig översättning.

En annan viktig fråga att ta ställning till som översättare är valet av **satsgrader**. Med detta menas hur man binder samman de olika satserna i en text. Använder man självständiga huvudsatser eller bisatser, eller gör man vissa byten mellan verb och substantiv.

Två huvudsatser

Jag talade med mamma. Hon kommer hit i morgon.

Två huvudsatser + en bisats

*Jag talade med mamma **och** hon sa att hon kommer hit i morgon.*

Huvudsats + två bisatser

*Jag talade med mamma **som** sa att hon kommer hit i morgon.*

Huvudsats + en bisats

*Jag talade med mamma **som** ska komma hit i morgon.*

*Jag talade med mamma **som** sa sig vara på väg hit i morgon.*

Verbalsubstantiv

*Jag har blivit informerad om mammas **ankomst** i morgon.*

Meningarna är i stort sett synonyma men de är stilistiskt ganska olika.
Pragmatiskt sett passar vissa versioner bättre i vissa situationer.

Olika språk kan också ha olika hög tolerans mot alltför korta eller alltför långa meningar.

Stavning (s. 74-75)

Viktiga skillnader kan finnas mellan språken när det gäller

särskrivning / sammanskrivning

bruket av stor bokstav	lördag, september	Sabti, Sebteembar
förkortningar	3:e	3aad
sättet att skriva datum	10 april	10ka Abriil

Stil (sid. 75–86)

Ofta talar man om *hög*, *neutral* och *låg* stil, men det finns många andra sätt att dela in språkets olika varieteter, t.ex. *konstnärlig stil*, *informationsstil* och *vetenskaplig stil*, eller bara *litterär stil* (*skönlitteratur*) och *sakstil* (*sakprosa*).

Oavsett hur man gör sin indelning handlar stil om att finna det mest passande sättet att använda språket i en viss situation eller i ett visst sammanhang, för ett visst syfte. Man kan därför också dela in texter i sådana som *presenterar*, *beskriver*, *berättar*, *analyserar* eller *argumenterar*. Många texter innehåller också en blandning av dessa olika syften.

På samma sätt som det gäller att välja en passande klädsel för en viss sammankomst eller situation gäller det också att välja en passande stil i en viss text.

Exakt vad det är som skapar stilen är ganska komplicerat att beskriva, men vid varje tillfälle då man väljer mellan olika synonyma sätt att uttrycka någonting, bidrar valet till att skapa en stil. Det kan gälla valet mellan olika ord (*mat* eller *käk*, *dam*, *kvinn*a eller *tjej*), olika böjningsformer (*beslutade* eller *beslöt*), olika ordföljd och olika syntaktiska konstruktioner (*maten i skolan* eller *skolmaten*), meningarnas längd, typen av bisatser etc., men även stavningen kan bidra (*jos* eller *juice*, *kräm* eller *crème*, *sa* eller *sade*, *ska* eller *skall*).

Arbetsuppgift 4

1. Översätt de olika synonyma uttrycken ovan till somaliska. Översättningarna behöver inte alls vara lika många eller ha samma struktur. Det räcker med ett par alternativ för varje fras, men det är viktigt att de är pragmatiskt passande.

2. Granska följande översättning så objektivt som möjligt.

- Hitta **skillnader** mellan kältexten och måltexten.
- Faller skillnaden inom **språkstruktur, semantik, stil** eller **pragmatik**?
- Är det ett **tillägg**, en **strykning** eller ett **utbyte**.
- Är skillnad **bra** eller **dålig**, eller **påverkar den inte** översättningen?
- Ge gruppens förslag till översättning av varje mening.

Pippi flyttar in i Villa Villekulla	Barni waxeey u soo guurtay Fila Baydhabo
I utkanten av den lilla, lilla staden låg en gammal förfallen trädgård. I trädgården låg ett gammalt hus, och i huset bodde Pippi Långstrump. Hon var nio år och hon bodde där alldeles ensam. Ingen mamma eller pappa hade hon, och det var egentligen rätt skönt, för på det viset fanns det ingen som kunde säga till henne att hon skulle gå och lägga sig, just när hon hade som allra roligast, och ingen som kunde tvinga henne att äta fiskleverolja när hon hellre ville ha karameller.	Tuulo aad iyo aad u yar banaankeeda ayaa waxaa ku yiilay jardiino. Jardiinadaas dhexdeeda waxaa ku yaalay guri aad iyo aad u ja-jaban, gurigaas waxaa degenaa Barnidii iskaalshada dheereed kaligeed. Barni waxeey jirtay 9 sanadood. Aabaheed iyo Hooyadeedna lama aysan deganeyn oo kaligeed ayey aheyd. Barni aad iyo aad ayey ugu faraxsanayd iney kaligeed dagaanaato guri waayo ma aysan jirin cid ku amri jirtay iney waqti hore seexato, ama cuntada nooca ay cuni lahed, oo Barni waqtigeey doonto ayey seexan jirtay waqtigii aay doontana wax cuni jirtay, wixii ay damacdana waa ay sameeyn jirtay, cid qasbi jirtayna ma aaysan jirin Barni.
En gång i tiden hade Pippi haft en pappa som hon tyckte förfärligt mycket om, ja, hon hade förstås haft en mamma också, men det var så länge sen så det kom hon inte alls ihåg. Mamman hade dött när Pippi bara var en liten, liten unge som låg i vaggan och skrek så förskräckligt att	Barigii hore Barni waxey lahaan jirtay aabo aay aad iyo aad u jeclaan jirtay, hooyana wey leheyd laakin Barni si fiican uma xasuusato waalidiinteeda oo hooyadeed waxay dhimatay ayadoo aad u yar, waxaayna Barni aaminsanayd in hooyadeed aay cirka fadhido oo meel

<p>ingen kunde vara i närheten. Pippi trodde att hennes mamma nu satt uppe i himlen och kikade ner på sin flicka genom ett hål, och Pippi brukade ofta vinka upp till henne och säga: "Var inte ängslig! Jag klarar mej alltid!"</p>	<p>cirka ka duleesha ka soo fiirin jirtay gabadheeda oo marwalbo Barni cirka ayey gacanteeda u haatin jirtay oo waxay dhihi jirtay. "Hooyo ha ii baqin oo ha ii calool xumaan anigu marwalbo waan is-dabari karaa!"</p>
<p>Astrid Lindgren. 1945. <i>Pippi Långstrump</i>.</p>	<p>Astrid Lindgren. 2009. <i>Barnidii iskaalshada dheereed</i>. Katrineholm: Bandar Dhaqan. Waxaa turjumay Yaasiin Maaxi Macalin.</p>

Tema 5 – Semantik

Läs: Ingo (2007), sid. 86 – 100.

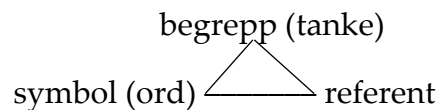
Viktiga grundbegrepp

lexem, semem, begrepp, referent

Ordens semantiska struktur

Språkets informativa funktion är den viktigaste. Överföringen av betydelsen är därmed översättningens huvuduppgift. Kännedom om semantik är därför viktig.

Ett **BEGREPP** är en "tankebild". I språket kommer tankens begrepp till uttryck i form av ord (eller tecken, **SYMBOLER**). Tankebilden och ordet relaterar båda till någonting som finns i verkligheten, den så kallade **REFERENTEN**.

Tankebilden består av två delar:

Ordets **DENOTATION**: ordets grundläggande, sakliga (objektiva) betydelse.

Ordets **KONNOTATION**: de (subjektiva) associationer som ordet väcker.

Vid översättning är det naturligtvis i de flesta fall viktigast att hitta en bra denotationsmässig motsvarighet på målspråket, men någon gång kan det också vara viktigt med en bra konnotationsmässig motsvarighet, t.ex. *midsommar*. Här handlar det ju inte bara om en dag eller ett datum i kalendern, utan om allt det som man brukar göra på den dagen.

Denotation

Olika språk delar in verkligheten på olika sätt. Därför motvarar inte orden i olika språk varandra på ett exakt sätt.

vildmark, skog, dunge

duur, kayn, cayn

träd, trä, bräda

alwaax, loox, qori

träd, buske, växt, planta

dhir, geed

tree, bush, plant

tvätta, diska

mayrid, dhaqid, xalid

Företeelser som är vanliga i språkområdet har ofta fler ord med olika nyanser

ö, kobbe, holme, skär, rev

kamel

geel, rati, hal...

Betydelsereationer mellan ord

INKLUSION avser förhållandet mellan

- en **HYPERONYM** (överordnat): ett "bredare", mera allmänt begrepp, och
- en **HYPONYM** (underordnat): ett "smalare", mera specifikt eller exakt begrepp.

vätska – dryck – kaffe – espresso   dareere - cabbitaan - qaxwe – esbereeso

En hyperonym motsvaras i de allra flesta fall av flera hyponymer, t.ex.

dryck: kaffe, te, juice, mjölk, öl, läsk, saft, cider,

läsk: cola, fanta, sprite, julmust, zingo, sockerdricka

ÖVERLAPPNING avser förhållandet mellan synonymer. Överlappningen kan vara stor eller lite mindre, men någon form av skillnad brukar alltid finnas, t.ex. regional

trafikplats – mot (*Västsvrige*)

vacker – snygg – fin – tjustig

gosse – pojke – grabb – kille – kis (*Stockholm*) – påg (*Skåne*) – sork (*Gotland*)

ANGRÄNSANDE betydelser avser ord inom samma "betydelseområde" som har något gemensamt, men där orden ädnå har tydligt olika betydelse.

gå – krypa – springa – åla – halta – simma

KOMPLEMENTÄRA betydelser innebär att de olika begreppen utesluter varandra, det handlar om motsatser eller antonymer i vid bemärkelse.

liten - stor, ny – gammal, varm – kall, ful – vacker

levande – död, kvinna – man

få – ge, köpa – sälja, komma – gå (s.k. INVERSION, där iakttagarens perspektiv är avgörande)

I just ordparet *ge – få / siin – helid* kan man iaktta vissa pragmatiska skillnader i bruket mellan somaliska och svenska. I den del situationer kan det passa bra att översätt *jag fick* med *la i siiyay*.

När det gäller olika betydelser av samma ord brukar man skilja mellan

HOMONYMI som avser olika lexem som av en slump råkar ha samma form.

Historiskt har de olika orden olika ursprung.

fil (mjölkprodukt, verktyg, del av körbana, dataobjekt...)

Som. **ku** (preposition eller pronomen)

POLYSEMI som avser ett lexem som har flera betydelser eller betydelseyanser, men alla de olika betydelserna hänger på något sätt samman. Dessa olika betydelser kallas **SEMEM**.

skärm (för en dator, för en lampa, på en cykel, på en mössa, för att avdela ett rum...)

Arbetsuppgift 5 – Folkhälsomyndigheten

1. Ge exempel på ett somaliskt ordpar som är homonymer.
2. Ge exempel på två somaliska ord som är tydligt polysema och redogör för ordens olika semem.
3. Granska denna informationsaffisch så objektivt som möjligt.
  - a) Hitta **skillnader** mellan kältexten och måltexten.
  - b) Faller skillnaden inom **språkstruktur, semantik, stil** eller **pragmatik**?
  - c) Är det ett **tillägg**, ett **explicitgörande**, en **strykning**, ett **implicitgörande**, en **betydelseglidning** eller ett **utbyte**.
  - d) Är skillnad **bra** eller **dålig**, eller **påverkar den inte** översättningen?
  - e) Ge gruppens förslag till översättning av varje mening.

Har du inte vaccinerat dig ännu eller bara tagit första dosen?

www.folkhalsomyndigheten.se

Weli isma tallaalín soo ma ahan mise qaybtii ugu horeeysay ayaa lagu tallaalay?

www.folkhalsomyndigheten.se

Vaccination är det bästa sättet att skydda sig mot allvarlig sjukdom och att inte sprida covid-19 vidare.

Du som är vuxen och ännu inte vaccinerat dig mot covid-19 bör ta särskild hänsyn till personer i riskgrupp och personer som är 70 år och äldre.

Det gäller även om du bara tagit första dosen.

Hög ålder är den främsta riskfaktorn för allvarlig sjukdom i covid-19.

Alla har ett ansvar att skydda äldre personer mot smitta.

Undvik nära kontakter med personer i riskgrupp

Var särskilt noga med att hålla avstånd till personer som riskerar att bli svårt sjuka, och de som är 70 år och äldre.

Håll avstånd

Håll avstånd till andra människor när det är möjligt.

Undvik trängsel och platser där många människor samlas.

Stanna hemma när du är sjuk

Stanna hemma när du är sjuk så att du inte smittar andra.

Det här rådet gäller alla, även barn och unga och de som är vaccinerade med två doser.

Tallaalka waa habka ugu wanaagsan oo looga badbaado in qofku u si halis ah cudurka ugu xannuunsado oona bulshada ku faafin cudurka [Covid-19].

Qofka adigoo kale ah oo ah qof wayn oona weli iska tallaalin cudurka [Covid-19] waa inaad tixgelin gaar ah u muujisa dadka ka tirsan kooxaha u cudurka halis u yahay iyo kuwa da'dooda ka wayn 70 sano.

Waa inaad sidaas u dhaqanto xitaa haddii qaybta koowaad oo keliya lagugu tallaalay.

Da'da wayn waa sababta ugu wayn ee u qofku si halis ah ugu xannuunsado cudurka [Covid-19].

Qof kasta waxaa xilsaaran in uu cudurka ka badbaadiyo dadka waawayn.

Ka ilaali xiriiryada dhow dadka ka tirsan kooxaha u cudurka halis u yahay

Si gaar ah ugu taxadar inaad xajiso musaafada u ku jiro qofka halis u tahay in uu aad ugu xannuunsado cudurka, iyo kuwa 70 sano jirka ah ama ka wayn.

Xaji musaafadda

Xaji musaafadda ay dadka kale ku jiraan markii ay suurtagal noqo karto. Iska ilaali inaad ku sugnaato goobaha ciriiriga ka jiro ama dad badan isugu yimaadaan.

Guriga joog haddii aad xanuusanayso

Sidii dad kale aadan cudurka u qaadiin darteeda waa inaad gurigaada iska joogto haddii aad xanuusanayso.

Waa talo-siin ay khuseeyso qof kasta, xitaa ilmaha iyo dhallinyarada iyo xitaa dadka laba jeer la tallaalay.

Testa dig vid symtom, gäller de som är över sex år.

Läs mer i Folkhälsomyndighetens allmänna råd till 2 kap. 1 och 2 §§ smittskyddslagen (2004:168) om covid-19 på www.fohm.se

Shaybaar iska qaad haddii
calaamadaha cudurka aad
dareemayso, wuxuu khuseeya ilmaha
da'dooda ka wayn lex sano.
Warbixin dheeraad darteed, fadlan
booqo www.fohm.se

Tema 6

Läs: Ingo (2007), sid. 100–118.

Viktiga grundbegrepp

Konnotationer, tabu, eufemism

Terminologi, term, begrepp, referent, definition

Konnotationer

Utöver ordets "objektiva" grundbetydelse har ord många gånger en känslomässig "effekt", de är förknippade med vissa konnotationer. Vissa ord väcker positiva tankar, andra väcker negativa.

Konnotationerna är ofta gemensamma för större delen av dem som talar ett visst språk, t.ex. *jul*, *midsommar*, *lucia*.

Ibland är konnotationerna väldigt olika i olika samhällsgrupper, t.ex. *kommunist*, *kärnkraft*, *vaccin*. Här kan konnotationerna vara positiva i en grupp och negativa i en annan grupp.

Vissa ord väcker så starka känslor att de bör undvikas, s.k. TABU. I sådana fall kan det hända att det tabubelagda ordet har ersatts med ett "mildare" ord, en s.k. EUFEMISM.

För översättaren är det viktigt att känna till allmänt utbredda konnotationer i båda språken och att försöka hitta passande översättningar. Om motsvarighet saknas kan man försöka kompensera detta på andra sätt.

Falska vänner

Ibland kan samma ord förekomma i två språk, men ha olika betydelse. Vanligast är detta när de båda språken är lite närmare besläktade. Mellan svenskan och somaliskan blir detta mest aktuellt när det gäller lånord som finns i båda språken, eller om det finns någon annan typ av (tillfällig) likhet mellan orden. Vanligt är att ordens betydelseomfång inte är lika stort i båda språken eller att konnotationerna inte är desamma. När man lånar ett ord är det inte heller säkert att man lånar det med alla de semem som finns i det långivande språket. När två språk lånar ett ord är det inte heller säkert att båda lånar det med samma semem.

En annat, likartat fenomen är när ett ords betydelseomfång påverkas av betydelseomfånget hos motsvarande ord i det andra språket. Ett klassiskt exempel är att somaliskans *hayaa*, *haystaa* överanvänds i översättningar under inverkan av svenskans *ha* och engelskans *have*.

Terminologi

En term skiljer sig från ett allmänspråkligt ord genom att en term alltid måste ha en **exakt** definition så att alla som använder termen kan veta att de är helt överens om vad termen betecknar och hur den ska användas. Vanligast är termer inom olika vetenskaper och yrken. De är helt nödvändiga i sammanhang där man vill undvika missförstånd.

Termer brukar nästan alltid ingå ett system av olika termer inom ett område av något slag. Termerna står i tydliga relationer till varandra. Dessa relationer kan vara

- logiska relationer: termerna är hyperonymer (dryck) och hyponymer (te) till varandra. *Te* är en **typ av dryck**.
- ontologiska relationer: Här handlar det i stället om att begreppen utgör olika delar av en helhet. *Vägg, tak, golv* är **delar av** en *byggnad*.
- andra: t.ex. orsak–verkan, avsändare–mottagare, redskap–användning, upphovsman–produkt.

Det förekommer att de olika typerna av relationer blandas.

För att välja rätt term vid översättning är det ofta en stor fördel att ha klart för sig det system av termer som den enskilda termen ingår i.

Om man inte lyckas hitta motsvarande term på målspråket kan man ibland behöva skapa en term (och gärna på något sätt definiera den i översättningen). Att välja en ny term som är så transparent som möjligt är en fördel. Om begreppets viktigaste egenskap(er) eller funktion kan komma till uttryck så är det en fördel.

Termer kan definieras genom

- synonymer
- beskrivning (som oftast utgår från en hyperonym)
- en uppräkningslista av alla de referenser som omfattas

- exempel på användning i en typisk kontext
- en kombination av de föregående

Termer kan skapas genom att

– ett allmänspråkligt ord görs till term, många gånger kan det vara ett ord som inte är så vanligt i allmänspråket, t.ex. ett ålderdomligt eller dialektalt ord, t.ex. sv. *mot* 'trafikplats på motorväg', som. *toobin* (geometri) 'kon' från traditionell medicin ('sugkopp'). Det kan dock bli ett problem om ett alltför vanligt allmänspråkligt ord görs till term, t.ex. som. *magac* 'substantiv' < 'namn'.

– bilda ett nytt ord

- genom avledning med prefix och/eller suffix

weerayn -ta 'syntax', *codayn -ta* 'ljudlära'

- genom sammansättning

huurbeeg 'hygrometer, luftfuktighetsmätare'
afaqoon, cilmi-afeed 'lingvistik, språkvetenskap'

- i form av ett flerordsbegrepp

jajab qumman 'egentligt bråk'

I samtliga tre föregående fall är det vanligt med så kallade översättningslån, där en term i ett främmande språk översätts morfem för morfem.

pre-posit-ion → *hor-yaal-e*

sentence constituents → *xubnaha weerta*

satsdelar → *qaybaha weerta*

– låna från främmande språk,

morfooloji -ga < eng. *morphology*

sarfe -ha / sarfi -ga < ar.

amar 'imperativ' < ar.

– göra en förkortning

sadjibeke 'rätblock' (geometri) < *saddexjibbaraneke*

– hitta på ett helt nytt ord.

När termer är relativt nya är de inte stabila. Detsamma gäller termer som inte används så mycket, men också termer som används mycket av människor som inte är specialister inom området. Det tar tid för termer att bli etablerade. Under tiden kan också flera olika konkurrerande termer vara i bruk för ett och samma begrepp, t.ex. *horyaale* & *meeleeye*.

Arbetsuppgift 6 –

3. Granska följande text så objektivt som möjligt.

Det räcker att granska de första två sidorna, men om någon grupp vill fortsätta med några meningar till i den gråmarkerade delen av texten så är det också välkommet.

- Hitta **skillnader** mellan kältexten och måltexten.
- Faller skillnaden inom **språkstruktur, semantik, stil** eller **pragmatik**?
- Är det ett **tillägg**, ett **explicitgörande**, en **strykning**, ett **implicitgörande**, en **betydelseglidning** eller ett **utbyte**.
- Är skillnad **bra** eller **dålig**, eller **påverkar den inte** översättningen?
- Ge gruppens förslag till översättning av varje mening.

Animal Farm

Mr. Jones, of the Manor Farm, had locked the henhouses for the night, but was too drunk to remember to shut the popholes. With the ring of light from his lantern dancing from side to side, he lurched across the yard, kicked off his boots at the back door, drew himself a last glass of beer from the barrel in the scullery, and made his way up to bed, where Mrs. Jones was already snoring.

As soon as the light in the bedroom went out there was a stirring and a fluttering all through the farm buildings. Word had gone round during the day that old Major, the prize Middle White boar, had had a strange dream on the previous night and wished to

Beerta Xayawaanka

Ninkii la odhan jirey Mistar Joonis ee lahaa beerta lagu magcaabo 'Beerta Maanor' ayaa habeennimadii quful ku soo jebiyey xeryihii digaagga. Hase yeelshee, khamrigii uu iska badiyey ayaa illowsiiyey in uu sii xidho daloollada laga eego xayawaanka xereysan. Isaga oo kaalmeysanaya weegaartii iftiinka ahayd ee faynuuskii uu sidtey sameeyey ayuu mar kaas sii dhacdhacy qolqolka isaga oo leexaysanaya. Irriddii danbe ee guriga markii uu gaadhay, kabihii ayuu iska dhilliyey. Haan biire ku jirey oo qolka weyn tiilley ayuu mar kaas ka shubtay bakeeri isaga oo is-leh kaasi ha kuugu danbeeyo. Bakeeri gaas markii uu laacay ayuu ku ciiray sariir tiisa oo afa diisu durba ka sii khuurineysey. Iftiinkii ka baxayey qolka Joonis seexdo markii uu demey ayaa nuuxnuuxsi, dhaqdhaqaaq iyo baalal bafbaf toodu saameeyeen beerta oo dhan. Sababtu waxay ahayd iyada oo maalinnimadii la isku sii war geliyey in Duqqa Mijir ku riyooday xalay riyo amankaag leh. Duqqa Mijir waxa uu ahaa doofaar cad oo qoodh ah, billadona ku helay bandhigyadii xoolaha ee la geeyey. Wuxuuna rabey in uu

Djurens gård

Mr Jones på Herrgården hade reglat hönshuset för natten, men full som han var glömde han att stänga gluggen. Lyktskenet dansade kring fötterna på honom när han kom raglande över lagårdsbacken. Han sparkade av sig stövlarna utanför köksdörren, tappade upp ett sista glas öl ur tunnan i farstun och masade sig upp och stöp i säng. Mrs Jones låg redan och snarkade.

Så fort ljuset i sängkammaren slocknade blev det liv och rörelse i alla husen på gården. Det hade gått bud under dagen att Gamle majoren, den prisbelönta galten (»medelstor vit engelsk«), föregående natt hade drömt en märkvärdig dröm som han ville delge de

communicate it to the other animals. It had been agreed that they should all meet in the big barn as soon as Mr. Jones was safely out of the way. Old Major (so he was always called, though the name under which he had been exhibited was Willingdon Beauty) was so highly regarded on the farm that everyone was quite ready to lose an hour's sleep in order to hear what he had to say.

At one end of the big barn, on a sort of raised platform, Major was already ensconced on his bed of straw, under a lantern which hung from a beam. He was twelve years old and had lately grown rather stout, but he was still a majestic-looking pig, with a wise and benevolent appearance in spite of the fact that his tushes had never been cut. Before long the other animals began to arrive and make themselves comfortable after their different fashions. First came the three dogs, Bluebell, Jessie, and Pincher, and then the pigs, who settled down in the straw immediately in front of the platform. The hens perched themselves on the window-sills, the pigeons fluttered up to the rafters, the

gaadhsiiyo xayawaanka kale riya diisu waxa ay ahayd. Si daas ayaa la isu sii war geliyey in lagu kulmi doono xerada weyn ee beerta, goorta uu horreysa ee Joonis aanu ka dhoweyn meelsha. Duqqa Mijir had iyo jeer magac caas ayaa loogu yeedhi jirey in kasta oo magacca lagu geyn jirey bandhigga xoolaha ahaa Quruxdii Magaalada Wellindhon aad baa looga qadderin jirey beerta. Si daas dar teed, xayawaanku waxay u wada diyaar ahaayeen in ay saacad hurda seegaan si ay u dhegeystaan waxa uu odhan doono.

Xeradaas weyn ee lagu shirayey waxay lahayd meel ka taagan xerada in teeda kale oo rako oo kale ah. Hal kaas ayaa Duqqa Mijir soo kuududsaday isaga oo caws u goglan yahay, faynuusna kor sudhan yahay. Duqqa Mijir waxa uu ahaa laba-iyo-tobanjir ay fuulshay baruur dheeraad ahi beryahan danbe. Taas oo jirtey ayuu haddana weli lahaa muuqqii boqor lahaan jirey. Weji giisana waxa ka muuqdey murti-badni iyo raxmad, in kasta oo foolalsha dhaadheer aan laga gaabin marna. Muddo yar daba deedna, xayawaankii baa ku soo qulqulay xerada lagu shirayey, hal kaas oo koodii yimaaddaaba u fadhiistay sidii uu jeclaa. Waxa u soo horreeyey saddexdii ey: Buluubel, Jesi iyo Binjar. Waxa ku xigey doofaarrada oo iyagu dul kamandhuudhsaday caws goglanaa meel xerada xag geeda hore ah oo rakada aad ugu dhow. Digaaggu waxay fuuleen daaqaadaha iyo

andra djuren. Man hade enats om att mötas i stora ladan så snart mr Jones var ur vägen. Gamle majoren (han kallades alltid så fast han hade hetat »Willingdons Pärla« på utställningen) åtnjöt så stor aktning på gården att alla var fullt beredda att offra en timmes sömn för att få höra vad han hade att säga.

Majoren hade redan lägrat sig på sin halmbädd på en sorts plattform i ena ändan av ladan, under en lykta upphängd i en bjälke. Han var tolv år gammal och hade med tiden blivit tämligen fet, men han var fortfarande ett mycket majestätiskt svin, och hans drag utstrålade vishet och välvilja trots att han aldrig hade fått betarna avsågade. Inom kort började de andra djuren anlända och inrätta det bekvämt för sig vart och ett på sitt vis. Först kom de tre hundarna, Bluebell, Jessie och Pincher, och sedan grisarna, som makade sig tillrätta i halmen närmast plattformen. Hönorna radade upp sig på fönsterbräderna, duvorna flaxade upp på taksparrarna,

sheep and cows lay down behind the pigs and began to chew the cud. The two cart-horses, Boxer and Clover, came in together, walking very slowly and setting down their vast hairy hoofs with great care lest there should be some small animal concealed in the straw. Clover was a stout motherly mare approaching middle life, who had never quite got her figure back after her fourth foal. Boxer was an enormous beast, nearly eighteen hands high, and as strong as any two ordinary horses put together. A white stripe down his nose gave him a somewhat stupid appearance, and in fact he was not of first-rate intelligence, but he was universally respected for his steadiness of character and tremendous powers of work. After the horses came Muriel, the white goat, and Benjamin, the donkey. Benjamin was the oldest animal on the farm, and the worst tempered. He seldom talked, and when he did, it was usually to make some cynical remark—for instance, he would say that God had given him a tail to keep the flies off, but that he would sooner have had no tail and no flies. Alone among the animals on the farm he never

irridaha dul shooda. Lo'dii iyo idihii waxay fadhiisteen meel ah doofaarrada dhabar kooda oo kolkiiba bilaabeen calalnaqsi. Labadii faras - Boskar iyo Koloofar - ee gaadhi-faraska jiidii jirey, dhuukin bay ku soo wada galeen, iyaga oo aad uga digtoon meelsha ay qoobabka dhigayaan si aanay ugu tuman xayawaanka yaryar ee laga yaabo in ay ku qarsoon yihiin cawaska hoos tiisa. Koloofar waxay ahayd geenyo shilis oo fildhexaad u saaran cidhifka. Afar-dhal keeda dabadiina waxa ka lumay sabarkii ay lahaan jirtey markii ay ugbeyd. Boskar se waxa uu ahaa faras aad u weyn oo joog giisu ku dhow yahay siddeed iyo toban taako, laxaad kiisuna u dhigmo laba faras laxaad kooda oo la isu geeyey. Waxa uu lahaa oog cad oo kaga dhereran sanko, oog taas oo Boskar u yeelshay arag doqonnino. Sida runtu ahaydna, Boskar laguma xaman jirin fahma-badni iyo maskax-wanaag midna. Hase yeelshee, xayawaanku sida ay u dhan yihiin waxay Boskar ku qadderin jireen degganaanta dabeecad diisa iyo hawlkaarnima diisa. Labada faras waxa daba joogey ridii caddayd ee Mureel iyo dameerkii Benjamin. Benjamin dhif iyo naadir buu yeedhi jirey. Kolka uu yeedhona waxa uu badanaaba nololsha ka abbaari jirey dhinac gurracan. Benjamin haddii lagu yidhaahdo: dabada waxa Eebbe kuu siiyey in aad iskaga hirto duqsiga, waxa ka

fåren och korna lade sig bredvid grisarna och började idissla. Boxer och Clover, de båda arbetshästarna, gjorde sällskap in. De rörde sig sävligt och satte ner sina stora raggiga hovar ytterligt varsamt med tanke på att något litet djur kunde ligga dolt i halmen. Clover var en stadig mähr i den begynnande medelåldern och hade aldrig riktigt återfått sin gamla figur efter sista fölet. Boxer var en enorm bjässe, nära arton kvarter över manken och stark som två vanliga hästar tillsammans. En vit strimma på nosen fick honom att se en smula enfaldig ut, och i själva verket var han nog inte så värst klyftig, men han respekterades allmänt för sin karaktärsfasthet och oerhörda arbetsförmåga. Efter hästarna kom Muriel, den vita geten, och åsnan Benjamin. Benjamin var det äldsta djuret på gården och hade det vresigaste lynnet. När han någon gång så något kom han oftast med en eller annan cynisk anmärkning - han kunde till exempel säga att Gud hade gett honom en svans att vifta bort flugorna med, men att han hellre hade velat

laughed. If asked why, he would say that he saw nothing to laugh at. Nevertheless, without openly admitting it, he was devoted to Boxer; the two of them usually spent their Sundays together in the small paddock beyond the orchard, grazing side by side and never speaking.

George Orwell. 1945. *Animal Farm. A Fairy Story.*

suuroobi lahaa in uu yidhaahdo "Oo maa duqsiga iyo dabadaba la naga deysto". Taas waxa u sii dheeraa isaga oo ahaa xayawaanka keli ah ee beerta ku nool ee weligiis iyo waaqqiis aan qoslin. Haddii sababta la weydiiyeyna, wax uu ku jawaabay in wax lagu qoslaaba aanay jirin. Dabeecad diisa oo si daas u adkeyd, ayuu haddana u daacad ahaa Boskar, in kasta oo isagu marna aanu arrin taas qiran. Maalmaha Axadaha ee hawlsha laga nasanayo, waxa labadu wada joogi jireen jeex ahaa beerta tufaaxxa shisha deeda, hal kaas oo ay aamusnaan isku barbar daaqi jireen.

Joorj Orwel. 2011. *Beerta Xayawaanka*. Pisa: Ponte Invisible. Waxa turjumay Maxamed Yuusuf Cartan.

vara utan både svans och flugor. Han var det enda av gårdens djur som aldrig skrattade. Frågade man honom varför, så svarade han att han inte tyckte att det fanns någonting att skratta åt. Men Boxer var han fäst vid, även om han aldrig medgav det öppet. Om söndagarna brukade de gå och beta sida vid sida i den lilla hagen bakom fruktträdgården, utan att växla ett ord.

George Orwell. 2010. *Djurens gård. En saga*. Stockholm: Atlantis. Översättning: Jan Wahlén.